

GERECHTELIJK ONTBINDING VAN “SLAPENDE” VENNOOTSCHAPPEN EN VENNOOTSCHAPPEN DIE BEPAALDE VERPLICHTINGEN NIET NALEVEN

Inleiding

Op 28 juni 2016 werd in de Kamer een wetsvoorstel ingediend dat tot doel heeft een doeltreffende ontbindingsprocedure tot stand te brengen voor vennootschappen die bepaalde gebreken vertonen¹.

Het gaat om vennootschappen die geen jaarrekeningen neerleggen (“slapende” vennootschappen), vennootschappen waarvan de zetel fictief is en vennootschappen waarvan de zaakvoerders niet beschikken over de wettelijk vereiste basiskennis inzake bedrijfsbeheer of beroepsbekwaamheid.

Voor de zgn. slapende vennootschappen bestaat reeds langer een wettelijke regeling. Deze werd ingevoerd door de wet van 13 april 1995 (die bekend staat als de Reparatiwet, maar toch ook een aantal vernieuwingen realiseerde) en vormt momenteel artikel 182 W.Venn.².

De wetgever heeft het mogelijk gemaakt dat slapende vennootschappen via gerechtelijke weg worden ontbonden, hetzij op vraag van het openbaar ministerie, hetzij op verzoek van iedere belanghebbende.

Het begrip slapende of niet-meer actieve vennootschap verwijst niet naar vennootschappen die geen economische activiteit (meer) hebben, maar naar vennootschappen die nalaten hun jaarrekening neer te leggen, en dit gedurende drie opeenvolgende boekjaren. In wezen gaat het dus niet noodzakelijk om niet-actieve vennootschappen, maar om vennootschappen die in gebreke blijven, die niet aan hun verplichtingen voldoen³. Dit vormt meteen de gemeenschappelijke noemer in de nieuwe regeling. Ook vennootschappen met een fictieve zetel of vennootschappen waarvan de zaakvoerders niet de vereiste beroepskennis hebben, voldoen niet aan hun wettelijke verplichtingen.

Wetsvoorstel: uitbreiding van de mogelijkheden om op te treden tegen slapende vennootschappen (niet-neerlegging van jaarrekeningen)

De Kamerleden die het initiatief hebben genomen om het wetsvoorstel in te dienen verwijzen naar tal van problemen, die door de huidige regeling niet worden opgelost.

Zo wordt aangehaald dat de procedure om een slapende vennootschap of “spookvennootschap” uit het rechtsverkeer te halen lang duurt en veel werk vergt van de parketten en rechtbanken. De Kamerleden operen dat de kamers voor handelsonderzoek van de rechtbanken van koophandel in dit verband een efficiënte rol kunnen spelen. Zij kunnen ondernemingen onderzoeken en wanneer zij vaststellen dat een onderneming kennelijk niet meer actief is, de zaak verwijzen naar de rechtbank. De rechtbank zal de betrokken vennootschap (haar bestuurders) oproepen en horen. Vervolgens kan zij de ontbinding uitspreken.

¹ Wetsvoorstel van 28 juni 2016 tot wijziging van het Wetboek van vennootschappen en van de wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van de ondernemingen, ter verbetering van de ontbindingsprocedure van niet-actieve vennootschappen, van vennootschappen met een fictieve zetel en van vennootschappen waarvan de zaakvoerders over onvoldoende beroepskennis beschikken, *Parl. St.*, Kamer, 2015-16, 1940/001.

² Oorspronkelijk was deze regeling opgenomen in artikel 177sexies, § 4 Venn.W.

³ In dezelfde zin reeds: E. DE BIE en J. DE LEENHEER, *Vereffening van vennootschappen na de Wet van 13 april 1995*, Brussel, Ced. Samsom, 1995, p. 48.

Om die reden wordt voorgesteld om het initiatiefrecht tot de gerechtelijke ontbinding van slapende vennootschappen uit te breiden. Volgens de huidige regeling kan de ontbinding worden gevorderd door het openbaar ministerie of iedere belanghebbende. De kamer voor handelonderzoek kan, indien uit het onderzoek naar de toestand van de vennootschap blijkt dat zij voldoet aan de toepassingsvoorwaarden van artikel 182 W.Venn., het dossier naar de procureur des Konings zenden⁴, waarna deze laatste kan beslissen om de gerechtelijke ontbinding te vorderen. Het wetsvoorstel zou de kamer voor handelonderzoek de mogelijkheid willen geven om de zaak rechtstreeks naar de rechtbank te verwijzen door middel van een voorlopig vonnis, waarin de redenen voor de verwijzing worden gegeven. Art. 12, §5 WCO zou worden gewijzigd om de rol van de kamers voor handelonderzoek uit te breiden en artikel 182 W.Venn. zou worden aangevuld om het initiatiefrecht van de kamers voor handelonderzoek daaraan toe te voegen.

Zoals in het verleden zou de vordering moeten worden ingesteld tegen de vennootschap, en kan dit ten vroegste na het verstrijken van een termijn van zeven maanden na de datum van afsluiting van het derde boekjaar. Deze termijn is een gevolg van de wettelijke verplichtingen: de jaarrekening moet binnen zes maanden na het einde van het boekjaar aan de algemene vergadering ter goedkeuring (art. 92, §1, tweede lid W.Venn.) worden voorgelegd en binnen dertig dagen na goedkeuring en ten laatste binnen zeven maanden na het einde van het boekjaar worden neergelegd (art. 98, tweede lid W.Venn.).

Wetsvoorstel: uitbreiding van de hypothesen waarin de gerechtelijke ontbinding kan worden uitgesproken (niet-naleving van bepaalde verplichtingen)

De niet-actieve vennootschappen vormen volgens de toelichting bij het wetsvoorstel ook een gevaar omdat er een markt zou zijn opgezet voor “prepack”-vennootschappen, die kant-en-klaar liggen te wachten op een startende ondernemer die enkel de aandelen moet kopen. Op die wijze moet de betrokken ondernemer geen nieuwe vennootschap oprichten, waardoor hij niet alleen kosten vermijdt, maar ook de mogelijke oprichtersaansprakelijkheid. Ook ontsnapt men aan de verplichte controle door het Ondernemingsloket waarbij wordt nagegaan of de wettelijk vereiste basiskennis van bedrijfsbeheer of beroepsbekwaamheid aanwezig is. Dit wordt gezien als een vorm van concurrentievervalsing. Ook zouden sommige van deze vennootschappen dienen als dekmantel voor illegale activiteiten.

Een ander probleem dat de Kamerleden willen aanpakken is “het vaak opduikende fenomeen van de fictieve vennootschapszetels”. Geregeld wordt vastgesteld dat de zetel van een vennootschap op een onbestaand adres is gevestigd, of op het adres van particulieren die daarvoor geen toestemming hebben gegeven.

Om die reden wordt voorgesteld om het mechanisme van de gerechtelijke ontbinding uit te breiden naar een aantal andere probleemsituaties, gevallen waarin de vennootschap in gebreke blijft om aan essentiële verplichtingen te voldoen (op te nemen in een tweede paragraaf van art. 182 W.Venn.):

1° wanneer de vennootschap **ambtshalve werd geschrapt** met toepassing van artikel III.42, §1, 5° WER. Het gaat over de ambtshalve doorhaling, in de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO), van vennootschappen die aan een reeks cumulatieve criteria beantwoorden: a) sedert minimum drie jaar, niet beschikken over actieve hoedanigheden, activiteiten of vestigingseenheden, ingeschreven in de Kruispuntbank van Ondernemingen; b) ingeschreven zijn in de Kruispuntbank van

⁴ Art. 12, §5 van de wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van de ondernemingen (WCO).

Ondernemingen met een actieve status; c) niet beschikken over lopende toelatings- of hoedanigheidsaanvragen, ingeschreven in de Kruispuntbank van Ondernemingen; d) sinds 7 jaar, geen enkele wijziging aangaande de ingeschreven gegevens in de Kruispuntbank van Ondernemingen hebben uitgevoerd; e) sinds 7 jaar, geen enkele andere publicatie dan die van de jaarrekeningen, in de Bijlagen van het Belgisch Staatsblad of in het Belgisch Staatsblad hebben uitgevoerd;

2° indien de vennootschap ondanks twee oproepingen met dertig dagen tussentijd, waarvan de tweede per gerechtsbrief, **niet voor de kamer voor handelsonderzoek is verschenen**;

3° indien de zaakvoerders **niet** beschikken over de wettelijk vereiste **basiskennis van het bedrijfsbeheer en/of beroepsbekwaamheid**⁵.

Het initiatiefrecht in deze zaken komt enkel toe aan de kamers voor handelsonderzoek, die de zaak kunnen verwijzen naar de rechtbank van koophandel. Het is opmerkelijk dat het voorstel voor deze zaken niet aan belanghebbenden (bv. concurrenten) of het openbaar ministerie de mogelijkheid biedt om een vordering tot ontbinding in te stellen.

De tekst van het wetsvoorstel maakt een voorbehoud voor de regularisatie die plaatsvindt vooraleer de rechtbank zich uitspreekt over de grond van de zaak, zoals dat ook reeds het geval was bij de slapende vennootschappen⁶. Bij de slapende vennootschappen betekent regularisatie dat wordt overgegaan tot de neerlegging van de drie jaarrekeningen⁷.

In de nieuwe situaties die tot ontbinding aanleiding kunnen geven, gaat het naargelang van het geval om:

1° artikel III.42, §1, 5° WER bepaalt dat de ambtshalve doorhaling wordt ingetrokken door de beheersdienst van de Kruispuntbank van Ondernemingen wanneer niet meer is voldaan aan één (of meer) van de cumulatieve voorwaarden van de intrekking. Dit betekent dat regularisatie mogelijk is, en dat zulke regularisatie, ten minste indien deze tijdig gebeurt, ook tot gevolg heeft dat de rechtbank niet meer de ontbinding kan uitspreken;

2° in de tweede hypothese zal de regularisatie allicht daarin moeten bestaan dat de vennootschap verschijnt voor de kamer voor handelsonderzoek;

3° in de derde hypothese veronderstelt de regularisatie dat het bewijs wordt geleverd van de wettelijk vereiste basiskennis van bedrijfsbeheer en/of beroepsbekwaamheid.

⁵ Cfr. de Programmawet van 10 februari 1998 ter bevordering van het zelfstandig ondernemerschap (*B.S.*, 21 februari 1998); Ph. ERNST en D. SMEETS, "Recente wijzigingen op het vlak van verplichtingen bij het opstarten van een onderneming (kruispuntbank van ondernemingen, ondernemingsloket, ondernemingsnummer, handelsregister, vestigingsattest, basiskennis van bedrijfsbeheer, ...)", in *De oprichting van vennootschappen en de opstartfase van ondernemingen*, Brugge, die Keure, 2003, (757), p. 779 e.v.

⁶ De regularisatie is ook nog mogelijk in graad van beroep (Cass., 23 maart 2006, *T.R.V.*, 2006, p. 417, noot M. VANMEENEN; K. GEENS, M. WYCKAERT, C. CLOTTENS, F. PAREIN, S. DE DIER, S. COOLS, F. JENNE en A. STEENO, "Overzicht van rechtspraak. Vennootschappen (1999-2010)", *T.P.R.*, 2012, p. 586, nr. 536).

⁷ H. BRAECKMANS en R. HOUBEN, p. 811, nr. 1486 en voetnoot 3117; H. BRAECKMANS, "De Vennootschapswet van 13 april 1995: repareren en innoveren", *R.W.*, 1995-96, p. 1479, nr. 102; H. BRAECKMANS, o.c., p. 337, nr. 88; TILLEMANS, o.c., p. 231-232, nr. 433; K. VAN HULLE, "Bepalingen inzake het commissariaat, de openbaarmaking van de jaarstukken, de jaarrekening en het jaarverslag", in JAN RONSE INSTITUUT (ed.), *De nieuwe vennootschapswetten van 7 en 13 april 1995*, Kalmthout, Biblo, 1995, p. 255. Vgl. het standpunt volgens hetwelk de neerlegging van één van de drie jaarrekeningen zou volstaan: E. DE BIE en J. DE LEENHEER, *Vereffening van vennootschappen na de Wet van 13 april 1995*, Brussel, Ced. Samsom, 1995, 50; E. DE BIE en M. CORYNEN, Commentaar artikel 182, in *Artikelsgewijze commentaar Vennootschappen en Verenigingen*, Antwerpen, Kluwer, losbladig, randnr. 11, p. 11.

Het voorstel bepaalt ook dat de ontbindingsprocedure niet kan worden gestart als tegen de vennootschap een procedure inzake faillissement of gerechtelijke reorganisatie loopt, of een andere ontbindingsprocedure.

Wanneer de kamer voor handelonderzoek het dossier naar de rechtbank van koophandel verwijst om deze laatste toe te laten zich uit te spreken over de ontbinding, moet de vennootschap worden opgeroepen. Het wetsvoorstel bepaalt dat dit gebeurt bij gerechtsbrief door de griffier ten minste dertig dagen na de verwijzingsbeschikking. De brief moet de tekst van de wettelijke bepaling bevatten.

In de hierboven vermelde hypothesen kan de rechtbank de ontbinding uitspreken. Bij de slapende vennootschappen werd in dit verband door sommige auteurs gesteld dat de rechtbank daartoe niet verplicht was. Aldus kon de rechtbank nog rekening houden met het belang van de vennootschap (met inbegrip van haar stakeholders), en met de activiteit die zij desgevallend toch nog voert⁸. De wetgever hield er terdege rekening mee dat het niet-neerleggen van de jaarrekening te wijten kan zijn aan nalatigheid of onenigheid tussen bestuurders of aandeelhouders. De rechters blijken doorgaans vrij soepel te zijn en de - aangetoonde - wil tot regularisatie voldoende te achten⁹. Bij de nieuwe hypothesen lijkt de kans kleiner dat onachtzaamheid of een onenigheid de oorzaak is van het probleem. Het valt dus te verwachten dat de rechtbank sneller van de mogelijkheid tot gerechtelijke ontbinding gebruik zal maken.

Indien de vennootschap bij verstek werd veroordeeld, kan zij, vertegenwoordigd door haar vereffenaar(s), binnen een maand na de betekening van het vonnis verzet aantekenen tegen de ontbindingsbeslissing, en dit zelfs als de vereffening reeds is afgesloten¹⁰. Ook kan derdenverzet worden ingesteld door een persoon die een belang aantoonde in de zin van art. 1122 Ger.W., bv. afhankelijk van de concrete omstandigheden, een bestuurder of zaakvoerder, of een vennoot of aandeelhouder.

De gevolgen van een vonnis dat de ontbinding uitspreekt zijn dezelfde als bij de ontbinding van slapende vennootschappen. Samengevat komt het hierop neer. De ontbinding heeft gevolg vanaf de datum waarop zij is uitgesproken. Tegenover derden heeft de ontbinding slechts uitwerking vanaf de publicatie van een uittreksel uit het vonnis in de Bijlagen bij het Belgisch Staatsblad, tenzij wordt bewezen dat de derde reeds eerder op de hoogte was. De ontbinding leidt in principe tot een vereffening van het vennootschapsvermogen, waarbij de activa worden verzilverd en de schulden worden betaald vooraleer de aandeelhouders hun inbreng terugkrijgen.

De vereffening wordt afgesloten door de rechtbank, hetzij aan het einde van de vereffening, hetzij door de onmiddellijke¹¹ afsluiting van de vereffening uit te spreken, met name wanneer zij oordeelt dat het niet zinvol is om een vereffening te organiseren, bv. omdat de vennootschap geen schulden

⁸ Zie de verwijzingen en bespreking bij B. TILLEMANS, *Ontbinding van vennootschappen*, Kalmthout, Biblo, 1997, p. 233, nr. 437; K. GEENS en M. WYCKAERT, *De Vennootschap, Algemeen deel*, in *Beginnelsen van Belgisch Privaatrecht, IV Verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2011, p. 816, nr. 500.

⁹ Voor toepassingen, zie K. GEENS, e.a., *o.c.*, *T.P.R.*, 2012n p. 586-587, nr. 536.

¹⁰ Brussel, 25 april 2002, *R.P.S.*, 203, 293, met not W. DERYCKE.

¹¹ Voor een pleidooi ten voordele van de onmiddellijke afsluiting wanneer de vennootschap een lege doos ("une coquille vide") is, zie: Ph. JEHASSE, *Manuel de la liquidation*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2007, 2^e ed., p. 125, nr. 185.

heeft, of omdat uit het onderzoek van het parket of de kamer voor handelonderzoek is gebleken dat er geen activa (meer) zijn.

In geval van vereffening neemt de rechtbank de rol van de algemene vergadering over: zij benoemt de vereffenaar(s), bepaalt de vereffeningwijze, aanhoort het verslag van de vereffenaar, met overzicht van de waarden van de vennootschap en het gebruik ervan, beslist over het verlenen van kwijting en ten slotte over de afsluiting van de vereffening. Bij de slapende vennootschappen heeft de rechtsleer de bevoegdheid van de rechtbank om de vereffening te sluiten goedgekeurd omwille van het gevaar dat de algemene vergadering van de slapende vennootschap niet samenkomt¹². Ditzelfde gevaar is niet noodzakelijk aanwezig bij de nieuwe hypothesen waarin tot gerechtelijke ontbinding kan worden beslist. Toch wordt ook hier de bevoegdheid aan de rechtbank toegekend.

De activa die na de afsluiting van de vereffening worden ontdekt, worden in consignatie gegeven bij de Deposito- en Consignatiekas, tenzij meer dan vijf jaar is verstreken sinds de beslissing tot ontbinding: dan zouden de activa rechtens toekomen aan de Belgische Staat. De consignatieprocedure zou door de Koning moeten worden vastgelegd. Het lot van de activa in consignatie in het geval er nieuwe passiva opduiken, zou ook door de Koning moeten worden geregeld.

Voor de slapende vennootschappen is de regeling reeds opgenomen in de artikelen 192 en 193 van het K.B. van 30 januari 2001 tot uitvoering van het Wetboek van vennootschappen (K.B.Venn.)¹³.

- Wanneer de rechtbank de afsluiting van de vereffening uitspreekt, beveelt het vonnis ook de consignatie, doch enkel van de sommen en waarden die aan de schuldeisers of vennoten zijn toegekend, maar hen niet bezorgd konden worden (art. 192 K.B.Venn.).

- Voor schulden die later opduiken kan op grond van artikel 198 W.Venn. een vordering worden ingesteld tegen de door de rechtbank aangestelde vereffenaar(s) of tegen de personen die op grond van art. 185 W.Venn. als vereffenaars worden beschouwd. De rechtbank kan het verschuldigde bedrag inhouden op de activa die op de dag van het vonnis nog geconsigneerd zijn ten voordele van de vennoten, om die activa te bestemmen tot de aflossing van de schuld van de vennootschap jegens de eiser (art. 193 K.B.Venn.).

Het valt te verwachten dat deze regeling ook van toepassing wordt gemaakt op de nieuwe hypothesen van gerechtelijke ontbinding.

Besluit

Het ingediende wetsvoorstel kent een belangrijke rol toe aan de kamers voor handelonderzoek. De mogelijkheden om op te treden tegen vennootschappen die, zij het doelbewust of uit nalatigheid, in gebreke blijven om bepaalde belangrijke verplichtingen na te leven, worden uitgebreid. Dit moet niet

¹² H. BRAECKMANS, "Gedwongen overdracht en overneming, uitkoopregeling, gerechtelijke ontbinding van niet-meer actieve vennootschappen en vereffening", in H. BRAECKMANS en E. WYMEERSCH (ed.), *Het gewijzigde vennootschapsrecht 1995*, Antwerpen, Maklu, 1996, p. 337, nr. 89.

¹³ Oorspronkelijk was deze regeling opgenomen in het K.B. van 4 maart 1997 tot uitvoering van artikel 177sexies, § 4, van de wetten op de handelsvennootschappen, gecoördineerd op 30 november 1935 en tot wijziging van het koninklijk besluit van 24 december 1934 betreffende de toepassing der wetten op het onvrijwillig bezitsverlies van toonderpapier (*B.S.*, 2 april 1997).

noodzakelijk leiden tot een uitbreiding van het aantal door de rechtbank uitgesproken ontbindingen: als dit betekent dat vele overtreders hun toestand regulariseren en hun wettelijke verplichtingen nakomen, kan de beoogde wetwijziging worden toegejuicht.

Philippe Ernst
Docent UA - Vennoot LIGE advocaten
30 augustus 2016